

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Het onvoorstelbare

Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe.

Joh. 3 : 16.

Ongelovige denkers kunnen soms een bepaalde situatie van het mensenleven vlijmscherp typeren. Ik denk hier aan een toneelstuk van de existentialistische wijsgeer Jean Paul Sartre, een man, die de laatste tijd enorme invloed uitoefent op heel West-europa. Deze Sartre is atheïst en heeft met het christelijk geloof radicaal afgerekend. Toch is uit zijn werk telkens op te maken, dat hij zich van de realiteiten van het christelijk geloof maar moeilijk kan losmaken. Zo ook in het stuk, dat ik op het oog heb en dat als titel draagt: „Huis Clos”; wij zouden zeggen: „Met gesloten deuren”.

In dit stuk tekent Sartre het mensenleven als een hel-situatie. Drie mensen, twee vrouwen en een man, ontmoeten elkaar in de hel. Deze wordt uitgebeeld door een smakeloos vertrek, waarin wat oude meubels staan en een tafelbel.

Deze mensen zijn nu gedoemd permanent in dit vertrek te blijven en elkaar hun leven, van vóór het sterven, open te leggen. Daarbij vallen nu alle maskers weg en komt het mensenleven in al zijn triestheid, zonder enige camouflage, aan het licht. De man was idealist geweest, had voor het pacifisme gevochten, maar moet nu bekennen, dat hij alleen maar pacifist geweest was, omdat hij bang was voor de oorlog en de dood. De ene vrouw diende in haar leven als ambtenares bij de post. Thans echter bleek, dat zij haar leven lang niets anders gedaan had dan de mensen achter het loket treiteren en hun leven vergallen. De tweede vrouw had in luxe en mondaniteit geleefd. Het kind, dat haar in die situatie geboren was, had zij verdrongen. Was zij geen moordenaar?

Met deze verhalen, waarin de haat, de hartstocht en de walging domineren, vergallen zij nu nóg elkaars bestaan. Ze houden het in die kamer dan ook niet uit, zij willen weg, maar zij kunnen niet. De deur zit op slot. De bel is afgezet.

Eén keer gaat de deur open. Maar dan kunnen ze niet meer weg. Ze willen niet meer weg, ze houden elkaar gevangen in de ban van hun wederzijdse haat en afkeer. De ene mens nagelt de ander vast aan zijn plaats.

Zo wil Sartre nu laten zien, dat de hel niet een zaak is van het „hiernamaals”, maar dat de ene mens het leven voor de ander tot een hel-situatie maakt. Bevrijding, werkelijke verlossing, is er niet. De ene mens houdt de ander gevangen in de ban van zijn haat en hartstocht. Vlijmscherp is hier een bepaald aspect van het mensenleven getypeerd.

Waarom deze verwijzing naar Sartre in het begin van deze meditatie? Wel, omdat juist in contrast met deze ongelooftypering van het leven, het Evangelie van onze tekst met kracht naar voren komt.

Jezus is in gesprek met Nicodemus en willen we het Evangelie van deze tekst ook maar benaderen — uitputten kan de kerk het nooit! — dan moeten we dat geen ogenblik vergeten. Nicodemus meent met Jezus op gelijk niveau te kunnen spreken. Rabbi, wij weten, dat Gij van God gekomen zijt als

leraar; want niemand kan die tekenen doen, welke Gij doet, tenzij God met hem is (vs 2). Nietwaar: wij kunnen elkaar een hand geven, Rabbi, U en ik. We horen tot één gilde — wij weten...! Jezus coupeert onmiddellijk dit optreden van Nicodemus. Wij samen op één niveau, Nicodemus? Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand wederom geboren wordt, kan hij het Koninkrijk Gods niet zien (vs 3). Jezus wil zeggen: het is geen kwestie van „wij weten” — van de aanvaarding van een algemeen geldige leer. Neen, het is zaak van een strikt persoonlijke beslissing: tenzij iemand...! Jezus plaatst Nicodemus onmiddellijk voor een radicale beslissing. Hij doorbreekt de farizees dogmatiek van Nicodemus en confronteert hem met het Evangelie van het koninkrijk der hemelen.

Dat is nu ook de achtergrond van deze zo bekende Evangelietekst. Luther noemde hem reeds de Bijbel in het klein, en de stichtelijke schrijvers uit vroeger eeuw noemden hem het Evangelie op een stuivertje.

Het is machtige taal, die Jezus hier gebruikt en tegelijk bijzonder trefzeker. De wereld: de Heiland gebruikt hier in het grieks een woord, dat wij ook wel kennen nl. kosmos. Het is een woord, dat oorspronkelijk kunststuk, sieraad betekent en dat later, overdrachtelijk, voor de ganse schepping, het heeal wordt gebruikt. In die latere betekenis blijft echter altijd iets van dat oorspronkelijke doorklinken. De wereld: is zij niet Gods kosmos, Gods kunststuk, Gods sieraad? Is zij niet het schoon produkt van zijn Schepperswelbehagen? Heeft Hij niet al zijn glorie in haar tentoongespreid? Want alzo lief heeft God de wereld, de kosmos, gehad. Hij heeft immers het werk van zijn handen lief, Hij verlustigt zich daarin.

En toch: als het alleen om die betekenis van het woord „wereld” ging, had ik boven deze meditatie niet de titel kunnen plaatsen: het onvoorstelbare. Dan had ook Nicodemus hier geen klanken gehoord, die heenbraken dwars door zijn gewone voorstellingswijs. Spreekt dat niet vanzelf, dat God zijn schepping lief heeft? Hebben wij zelfs geen bijzondere voorkeur voor voorwerpen, die wij zelf hebben vervaardigd? Iets, dat je zelf tot stand hebt gebracht, heeft toch je bijzondere liefde en belangstelling? Neen, als het daarbij bleef, zou in dit woord niet het verrassende opgesloten liggen, dat ons toch altijd weer boeit en ontroert.

De wereld: wanneer de Schrift dit woord gebruikt, bedoelt ze zeker Gods scheppingswerk, maar — en daar willen we hier ook nadrukkelijk op wijzen — vooral de mensenwereld, zoals ze door God geschapen is. Die mensenwereld is wel in bijzondere zin zijn kosmos, het werkstuk van zijn handen. Wat een oneindige variatie ligt er in die mensenwereld! Denk alleen eens aan de verschillende rassen, die er op de wereld zijn. En dan verder: oud en jong, rijk en arm, man en vrouw, ontwikkeld en onontwikkeld, wat een eindeloze variatie is er in de mensheid, wat een verschillende typen!

Hiermede is evenwel nog niet alles gezegd. Met name, wanneer het Evangelie naar Johannes over wereld spreekt, ligt er een nog diepere klank in dit woord. Johannes gebruikt het nl. niet slechts voor de mensenwereld, als zodanig, maar vooral voor de mensenwereld zoals deze door de zonde en de val van de mens geworden is. En dan krijgt dit woord wel een bijzonder aangrijpende en donkere klank. Ik denk aan plaatsen als Joh.

UIT DE INHOUD:

<i>Het onvoorstelbare</i>	R. H. B.
<i>Vrede</i>	H. J. J.
<i>Om God — niet om de mens</i>	C. V.
<i>Antieke Theologieën</i>	K. J. P.
<i>Hereniging in Amerika? (III)</i>	J. M.
<i>De zingende rioolrat</i>	D. W. L. M.
<i>Persschouw</i>	C. V.
<i>Kerknieuws</i>	

17, 14: de wereld heeft ze gehaat; Joh. 17, 25: de wereld heeft u niet gekend; Joh. 7, 7: de wereld kan u niet haten en vele anderen. En ook andere plaatsen, waarin de machtige betekenis van het heilswerk van Christus juist voor die mensenwereld wordt getekend als b.v. 1 Joh. 2 : 2: en Hij is een verzoening voor onze zonden en niet alleen voor de onze, maar ook voor die der gehele wereld.

Alzo lief heeft God de wereld gehad! Jezus breekt met deze enkele woorden door de farizees gedachtenwereld en de dogmatiek van Nicodemus heen. Nicodemus had tot nu toe uit een vanzelfsprekendheidsreligie geleefd. Natuurlijk, God had Israël lief, en wel speciaal de geestelijke élite van Israël. Natuurlijk, zij, de Farizeërs deelden in die liefde — maar de rest, de massa die de wet niet kende? En die onbesneden heidenen rondom? Daar had Nicodemus tot nu toe nooit geen moeite gehad. Die hoorden er toch niet bij?

Maar wat hoort hij nu? Daar zegt die Rabbi het zo maar: want alzo lief, Nicodemus, heeft God de wereld gehad, die van Hem afgevallen, die tegen Hem opgestane, die Hem hatende, verachtende, op het hart trappende mensenwereld! Jezus opent hier voor Nicodemus het wijde uitzicht op Gods barmhartigheid, op Gods onvoorstelbare liefde tot zondaren. Dit is inderdaad onvoorstelbaar, dit is het einde van elke vanzelfsprekendheidsreligie. God heeft de wereld lief!

Ja, nu denk ik aan dat stuk van Sartre daarstraks. Hij zag die drie mensen in een hel-situatie opgesloten. Alle deuren waren gesloten. Er was geen uitzicht tot verlossing. De één houdt de ander vastgenageld door zijn mens-zijn in de trieste, van walging vervulde, werkelijkheid.

Wat zegt het Evangelie? Alzo lief heeft God de wereld, de tegen Hem in vijandschap en in walging levende mensen gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft: aldus maakt Christus voor Nicodemus deze onvoorstelbare liefde concreet.

God heeft Zelf het venster opengestoten naar deze gesloten wereld. Sartre zag het scherp: van binnen uit is er voor deze wereld geen verlossing. Dit is dan ook het Evangelie, dat God van buitenaf gekomen is en zijn Zoon in deze wereld gaf. Liefde is tot het offer in staat en hoe groter liefde, hoe groter offer. Nu, dit is het grootste, het onvoorstelbare offer: God gaf zijn Zoon.

Dit moet voor Nicodemus een wonderlijk Evangelie geweest zijn. In zijn godsdienst gaf de mens aan God. Zijn religie van wettische

dienst aan God kende alleen een God, die prestaties van de mens beloont. Hier hoort hij van een God, die geen enkele prestatie bij voorbaat vraagt. Die alleen maar gaf, ja, het grootste offer bracht; zijn eigen eniggeboren Zoon. Misschien zinspeelt Christus hier op de geschiedenis van Abraham, die God zijn enige zoon niet onthield. Maar nu is het andersom: Abraham kon zijn enige zoon alleen maar offeren, omdat God zijn eigen Zoon de wereld niet onthield. Abraham kwam tot aan de rand van het grote offer, God bracht het helemaal. Het is dit Evangelie, dat Paulus later door zal geven in Romeinen 8, zo vol van het zware luiden van de klokken van het Evangelie: die ook zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken (Rom. 8 : 32).

Het wordt straks kerstfeest en wij gaan gedenken de geboorte van de Zoon van God in ons vlees. Komt, verwondert u, gij mensen, ziet, hoe dat u God bemint! Er lag een kind in een kribbe, in de hoek van een stal. En straks zwoegt een Man aan het kruis van Golgotha. God gaf zijn Zoon, opdat wij van de hel-situatie van het gevallen leven zouden worden verlost, en door dit Evangelie weer zouden worden lofprijzers van Hem.

Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft. . . . Deze liefde kan ons alleen maar dringen tot de ontroering en de aanbidding van Hem, die dit offer voor ons over had. Ja, en ook tot de overgave. Daar spreekt Christus ook van. Opdat een ieder, die in Hem gelooft. Weer wordt Nicodemus' farizeze systeem in het hart getroffen. Die in Hem gelooft! Nicodemus leefde uit de werken. Hij kende God als de grote Eiser. Zijn dogmatiek vroeg instemming met het systeem van de wetsgerechtigheid. Deze Rabbi spreekt van andere dingen. Hij vraagt niet de instemming met het systeem. Hij vraagt de overgave aan de Persoon, aan Hem Zelf. Hij vraagt de grote persoonlijke beslissing. Met een systeem kun je instemmen, maar het raakt niet de wortel van je bestaan. Christus vraagt geloof. Dat is de beslissing, die telkens weer genomen moet worden. Geloven: dat is op hoop tegen hoop, dwars tegen alle twijfel en aanvechting in, toch kiezen voor Christus, telkens en telkens weer. Geloven is, vanuit de mens gezien, een riskante zaak. Het is al onze zekerheden aan de kant werpen en vertrouwen op die ene belofte, dat ene Woord, dat ene Evangelie.

Ja, dat Evangelie verbrijzelt hier alle farizeze zekerheden van Nicodemus. Want wereldwijd is dit Evangelie. Opdat een ieder, die in Hem gelooft. Christus kent geen geestelijke elite. Hij beperkt zich niet tot de groep, tot de aanhangers van de leer of van het systeem, Hij werpt de deur naar het hart van God wijd open. Ieder! Ruimer, breder, kan het al niet. Er zijn uitleggers, die attenderen op die prachtige tegenstelling: God gaf zijn eniggeboren Zoon, die Ene, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar het eeuwige leven hebben. Eén voor allen; het offer van de Eén, voor het behoud van de velen.

Er zijn uitleggers geweest, die vanuit de dogmatiek getracht hebben dit Evangelie te versmallen. Lampe, één van hen, zegt, dat met die „wereld” en dat „ieder” alleen de universitas electorum (het geheel van de uitverkorenen) bedoeld kan zijn. Maar dit woord wil vanuit geen enkel systeem of dogmatiek versmald worden. Het is vol van uitnodigend, roepend Evangelie voor ieder, die van zijn zonden verlost wil worden door Gods liefde in Jezus Christus. Geloof in Hem, geeft u over aan Hem!

* * *

Ook het slot van dit woord is een laatste omverwerping van Nicodemus' farizeze gerustheid. Christus roept tot geloof in Hem, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe. De farizeze dogmatiek leefde uit het: eind goed, al goed. Straks kwam de Messias tot zijn grote afrekening en het was duidelijk: wie tot de wetsgetrouwen had behoord, zou ingaan tot het grote gastmaal met Abraham, Izaak en Jacob en de rest, wel, voor die was het eeuwige vuur. Eind goed, al goed? Christus brengt ook deze zekerheid aan het wankelen. Nicodemus, er is een ontzettende werkelijkheid straks, en is verloren gaan, een

hel-situatie, die eeuwig duurt. Dat is de grote waarschuwing in dit woord van Christus. Alleen: wie in Hem, de Messias, gelooft, die gaat niet verloren, die heeft eeuwig leven. Jezus spreekt in de tegenwoordige tijd. Hij belooft niet slechts een hemel straks. Het eeuwige leven is een realiteit nú. Het is de verlossing van de hel-situatie van het leven vandaag reeds, door de kracht van zijn kruis en zijn Geest.

Had Luther geen gelijk, toen hij sprak van een Bijbel in het klein bij dit Evangelie-woord? En is dit Evangelie niet het enige woord, dat in zijn soberheid én diepte tegelijk, ook de mens van heden kan verlossen uit de trieste greep van het existentialisme, deze filosofie zonder uitzicht? **Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebben.**

Wat deed uit 's hemels zalen,
o Heer der heerlijkheên
op aard' U nederdalen?
Uw grote liefd' alleen!

Gelooft zij God!

Enschede

R. H. Bremmer.

Vrede

Dit woord zullen we omstreeks de Kerstdagen wel menigvuldig horen. We zingen van „vrede op aarde” of we horen het zingen voor de Radio. De groten der aarde, die gewoon zijn Kerstboodschappen de wereld in te sturen, zullen wel niet vergeten dit woord te noemen. Zelfs de Russen willen, als men het gelooft, niets liever dan vrede. Het zal nog wel waar zijn ook, maar dan een vrede zoals zij die voorschrijven. Maar als we oordelen naar de duizenden, die naar het Westen vluchten, dan schijnt die Russische vrede niet zo aangenaam te zijn. Trouwens als ze eenmaal in het Westen zijn schijnt het hun ook niet mee te vallen. Maar hoe dat ook zij de vredesklanken zijn nu van de lucht. En zelfs aan de oorlogsfronten schijnt men tijdens de Kerstdagen het vuren te staken. Helaas duurt dit maar een paar dagen en dan gaat de oorlog weer „fris en vrolijk” verder. We hoeven de namen van Algerië en Congo en Laos en Cuba maar te noemen om ons duidelijk te maken, dat het met de vrede op aarde niet zo best gesteld is. Daarentegen gaat het met de koude oorlog best, als we dat zo mogen zeggen, en wie waarborgt ons dat hij niet te eniger tijd zal overgaan in een warme oorlog? Waar het wel heet zal toegaan.

Wat betekent „Vrede” in de Schrift?

Iets anders dan „geen oorlog”. Het is zeker prachtig als er geen oorlog is, ook volgens de Schrift. Maar het woord vrede is aanduiding voor een veel heerlijker zaak. Het staat niet speciaal tegenover strijd, maar tegenover alle rampspoed. In het Oude Testament wordt een woord gebruikt, dat vrij algemeen bekend is, n.m.l. sjaloom. In sommige kringen zegt men „sjaloom” als men elkaar begroet of wanneer men afscheid neemt. Dat wil zoveel zeggen als: het ga je goed. Er is meen ik ook een muziekstuk dat heet: salem aleikum. Dat wil zeggen: heil u!

Wij denken bij vrede vaak allereerst aan innerlijke rust, zielevrede. Maar hoewel dat ook tot het heil behoort, dat de HERE aan zijn volk schenkt, is dat de eerste betekenis van het woord vrede niet. Het hangt samen met een woord, dat betekent: welvaren, het-goed-hebben, floreren in alle opzichten. Als de HERE aan zijn volk vrede geeft dan wordt het welvarend. Dan leeft het in de volle zin van het woord. Dan heeft het in de eerste plaats vrede met God, maar dan wordt het ook vrij van de vijanden. Dan zijn de dalen bedekt met koren en de velden bedekt met kudde, dan draagt de wijnstok rijke vrucht en dan is er overvloed van koren en most. Dan woont het rustig onder wijnstok en vijgeboom. Dat alles vloeit voort uit de rechte verhouding tot God. Als God zijn vriendelijk aangezicht over zijn volk doet lichten dan bloeit het leven op. Dan komt er een toestand van harmonie, waarin alle verhoudingen goed zijn. Dan komt ieder aan zijn recht en dan doet ieder zijn plicht. Het is haast niet te

zeggen hoe heerlijk dat is. Jesaja 48 : 18 beschrijft die toestand in deze woorden: „Och, dat gij naar mijn geboden luisterdet; dan zou uw vrede zijn als een rivier en uw gerechtigheid als de golven der zee; dan zou uw nageslacht zijn als het zand en uw nakomelingschap als de korrels daarvan; hun naam zou niet uitgeroeid noch verdelgd worden voor mijn aangezicht”.

De HERE is Vrede

Deze woorden komen voor in Richt. 6 : 24. Als Gideon de Engel des HEREN gezien heeft dan vreest hij te zullen sterven. Maar dan volgt er: „Doch de HERE zeide tot hem: Vrede zij u! Vrees niet, gij zult niet sterven. Toen bouwde Gideon daar een altaar voor de HERE en noemde dat: De HERE is vrede”. Daarmee erkende Gideon, dat God de Gever is van alle heil.

Jesaja zegt in de naam des HEREN: „Ik formeer het licht en schep de duisternis, Ik maak de vrede en schep het kwaad, Ik de HERE doe al deze dingen”. Daarom is er buiten God en zijn dienst ook geen echte vrede. Als de verhouding tot de HERE niet goed is dan kan het niet echt goed gaan. En als de verhouding tot Hem goed is dan kan het niet werkelijk slecht gaan. Als de profeten in dagen van afval en goddeloosheid voorzeggden: „Vrede, vrede en geen gevaar”, dan profeteren zij vals. Het kan met een volk, dat de HERE niet kent in alle wegen, niet goed gaan. Maar de rechtvaardigen, die in de rechte verhouding tot God staan hebben vrede. Dát wordt tot uitdrukking gebracht in de bekende woorden van Psalm 119 : 83 :

„Wat vreë heeft elk, die uwe wet bemint,
Zij zullen aan geen hinderpaal zich stoten.
Ik, HEER, die al mijn blijdschap in U vind,
Hoop op uw heil met al uw gunstgenoten.

Jesaja noemt de Messias: Vrededorst. Paulus schrijft van Hem: „Hij is onze vrede”. Zacharias spreekt van Hem als „de Opgang uit de hoogte, die verschijnt aan degenen, die gezeten zijn in duisternis en schaduw des doods, en onze voeten zal richten op het pad des vredes”. Dat „pad des vredes” is een weg, die leidt naar de volkomen vrede-toestand onder de heerschappij van Jezus Christus. De engelen spreken in het veld van Bethlehem van „vrede op aarde onder mensen van Gods welbehagen”. Daarmee verkondigen zij, dat door de Here Jezus een volk zal worden vergaderd, dat weer leeft en het goed heeft en in rechte verhouding staat tot God en mensen. Met „vrede op aarde” wordt bedoeld het heil des HEREN, die zijn volk redt van zonde en dood, van duivel en hel, die het omringt met goedertierenheid en trouw en het eens opneemt in zijn heerlijkheid. Maar die vrede gaat gepaard met strijd tegen de duivelse machten, die deze wereld in hun greep hebben.

In Joh. 14 : 27 zegt de Heiland tot zijn discipelen van alle tijden: „Vrede laat Ik u, mijn vrede geef Ik u; niet gelijk de wereld hem geeft, geef Ik hem u. Uw hart worde niet ontroerd en zijt niet versaagd”. Daarmee zegt de Here Jezus niet maar, dat wij vrede des harten of zielevrede zullen hebben, maar dat onvergankelijk heil of welvaren ons deel zal zijn. „Mijn vrede” heeft de betekenis van: Mijn genade-heerschappij, mijn heil, mijn overwinning en dus het volle leven in de ruimste zin van het woord. Die vrede is heel anders, dan de vrede, die de wereld geeft. De wereld belooft een plezierig en rijk en uitbundig leven, dat voor het vlees begerlijk is. Wat de wereld geeft kunnen we opmaken uit de reclame-biljetten, die ons in de bus worden geschoven. Terwijl ik aan het schrijven was kwam mij een Kerstkrant in handen. Daar wordt ons in geuren en kleuren verteld hoe men in alle landen der wereld feest viert: met wijn en gebak, met oesters en kreeft, met reebout en kalkoen. De eetgelegenheden zijn maanden van te voren al besproken. Men wil althans één avond welvarend doen. Dié welvaart zoekt en geeft de wereld. Maar de Here Jezus geeft vergeving der zonden en eeuwig leven, de schatten van zijn genade-heerschappij. En eten en drinken — maar dan niet in overdaad — geeft Hij er nog bij als toegift.

Vrede in verdrukking

Dat de gelovigen het in deze wereld genoegelijk zullen hebben heeft de Heiland niet beloofd. Dat ze vrede zullen hebben wil niet

zeggen, dat ze geen narigheid zullen onder vinden. Aan het slot van Joh. 16 zegt de Vrededorst tot zijn discipelen: „Dit heb Ik tot u gesproken, opdat gij in Mij vrede hebt. In de wereld lijdt gij verdrukking, maar houdt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen”. In Christus, d.w.z. in zijn gemeenschap hebben we vrede. Van Zijn kant door de Heilige Geest, van onze kant door het geloof. Zolang en zo dikwijls als we in Hem blijven hebben we het goed. Ook al bannen ze ons uit „de synagoge”. Ook al haat de wereld ons en wil men ons wel wegzien als spelbrekers van het wereldfeest. Het kan voor de gelovigen benauwd genoeg worden in deze wereld. Iets van wat Paulus ondervond kan ook ons overkomen: „Toen wij in Macedonië kwamen had ons vlees geen rust of duur, doch wij waren van alle kanten in druk: van buiten strijd, van binnen vrees”. We kunnen ook van „broeders” nare dingen ondervinden. Maar ondanks dat alles hebben we het goed als we in Christus zijn en blijven. Als we Hem welbehagelijk zijn dan hebben we vrede. Dan helpt de Here ons er wel door. Hij heeft de wereld overwonnen en Hij maakt ons tot meer dan overwinnaars.

Dat we van de wereld niet veel goeds hebben te verwachten heeft de Here Jezus gezegd in Matth. 10 : 34 : „Meent niet, dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op de aarde; Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard”. De Kantt. verklaren „het zwaard” als volgt: „Dat is: onenigheid en vervolging, die op de predicatie zou volgen; waarvan de oorzaak is, niet eigenlijk Christus, die de Vrededorst is, of zijn Evangelie, hetwelk een Evangelie des Vredes is, maar de moedwil dergenen, die het verwerpen, en de gelovigen haten en vijandig vervolgen”. Ik vrees wel eens, dat wij van de wereld weinig te lijden hebben, omdat wij ons van de wereld isoleren. Gaat het lot van de wereld ons wel aan het hart? Zorgen we dat zij het Evangelie hoort? Gaat er wat van ons uit? Trekt de wereld zich misschien niets van ons aan, omdat wij ons van die wereld niets aantrekken? Dat mogen we ons wel eens afvragen.

Vredestichters

Zo worden de discipelen door de Here Jezus aangesproken in de Bergrede. In de Statenvertaling staat: vreedzamen. Maar de N.V. heeft terecht: „Zalig de vredestichters, want zij zullen kinderen Gods genoemd worden”. Echte leerlingen van Jezus zijn vredestichters. Mogelijk ligt in het woord vrede hier ook de gedachte van heil, zodat ze verbreiders van het heil worden genoemd. Maar zonder twijfel ligt er ook de gedachte in, dat zij geen ruzie maken, maar goede verhouding bewerken. In overeenstemming daarmee wekt Paulus de Efeziërs op zich te „beijveren de

eenheid des Geestes te bewaren door de band des vredes”. In Gal. 5 stelt de apostel tegenover elkaar de werken van het vlees en de vrucht des Geestes. Onder werken des vleses noemt hij: twist, afgunst, toorn, zelfzucht, tweedracht en partijchap. Maar als vrucht des Geestes wordt genoemd: vrede, lankmoedigheid en vriendelijkheid. Terwijl we in Rom. 12 : 18 worden vermaand: „Houdt zo mogelijk, voor zover het van u afhangt, vrede met alle mensen”. Het is niet altijd mogelijk vrede te houden met alle mensen. Soms is het zelfs niet mogelijk vrede te houden met broeders. Maar we zullen doen wat in ons vermogen is om in goede verhouding met hen te leven. Het komt me voor, dat het stichten van vrede onder Gereformeerden niet al te zeer is beoefend. We houden van „militante figuren”. Als iemand een kloeke strijder wordt genoemd vinden we dat nogal eervol. Dat kan goed zijn, als we namelijk strijden tegen de duivel en tegen de wereld en tegen het kwaad, ook in eigen kring. Maar we zullen geen ruziemakers en strijdzoekers zijn. Er zijn christenen, die blijkbaar niet kunnen slapen als ze niet in de een of andere strijd gewikkeld zijn. Het zal hun wel gaan om de vrede, maar die zoeken ze dan op een wat vreemde manier. Het doet me denken aan de vredesmieren, die zulk een afkeer hadden van alle oorlogsmieren, dat ze net zolang vochten tot ze zelf alleen waren overgebleven. Dat is ook een manier van vredestichten, maar erg christelijk is dat niet. Als van iemand gezegd wordt: hij is een man des vredes, dan vindt men dit nauwelijks een eer. Terwijl de Here Jezus zegt: „Zalig de vredestichters, want zij zullen kinderen Gods genaamd worden”.

Volle vrede eerst hiernamaals

In deze bedeling zullen alle verhoudingen niet helemaal goed worden. Ook in de gemeente des HEREN niet. De zonde werkt ook in dit opzicht verwoestend. Als we de kerkgeschiedenis nagaan dan waren er altijd wel „vossen, die de wijngaard verdierven”. De Afscheiding is bijna te gronde gegaan door onderling getwist. Mannen als Sikkkel hebben wel gezien, dat het bij de Dolerenden ook niet alles „pais en vreë” was. Wat zegt de HERE van ons? Laten we de vrede najagen en de heiligmaking, zonder welke niemand de HERE zien zal.

En laten we uitzien naar het eeuwig vrede-rijk in volle glorie, waarvan Jesaja profeteerde: „Dan zal de wolf bij het schaap verkeren en de panter zich nederleggen bij het bokje... Men zal geen kwaad doen noch verderf stichten op gans mijn heilige berg...” Jes. 11.

H. J. Jager.

Inderdaad, de farizeërs stellen Jezus' een destijds zeer actuele vraag omtrent het huwelijk.

Ze kwam hierop neer:

In de wet van Mozes was o.a. het volgende voorgeschreven: Wanneer iemand een vrouw genomen en gehuwd heeft, dan zal — als hij haar geen genegenheid toedraagt, omdat hij iets onbehoorlijks aan haar gevonden heeft, en hij een scheidbrief geschreven en haar die overhandigd heeft, waarna hij haar uit zijn huis heeft weggezonden; en als zij dan uit zijn huis vertrokken, haars weegs gegaan en de vrouw van een ander geworden is; en als dan de laatste man een afkeer van haar krijgt, een scheidbrief schrijft, haar die overhandigt en haar uit zijn huis wegzendt; of als de laatste man die haar tot vrouw genomen heeft, gestorven is — dan zal de eerste echtgenoot, die haar weggezonden heeft, haar niet opnieuw tot vrouw mogen nemen... (Deut. 24 : 1—4).

Zoals wel van zelf sprak, was er onder de Joden een diepgaand verschil ontstaan over de zin, de strekking van deze woorden.

Ook ten opzichte van dit wetswoord lag immers, als gevolg van hun goddeloosheid, een „deksel” op hun aangezicht, was hun kijk totaal vertroebeld. Ze konden het in zijn eigenlijke, Geestelijke bedoeling niet doorzien, niet verstaan.

En als dat het geval is, ontstaat er verwarring, strijd over de woorden van God. Want dan gaat men ze inpassen in eigen levensschema. Dan gebruikt men ze om eigen ideeën, wensen, idealen te ondersteunen en te verdedigen. Dan haalt men ze naar zich toe om ze net als alles waarover men beschikken kan, dienstbaar te maken aan de zelfhandhaving tegenover de Almachtige God.

* * *

Wat was nu de vraag waarmee die farizeërs Jezus benaderden?

Wel de joodse theologen hadden zich zeer nadrukkelijk bezig gehouden met de geciteerde woorden uit Deuteronomium.

Ze hadden zich speciaal geworpen op dat onderdeel van het geciteerde wetswoord, waarin gezegd wordt, dat een man zijn vrouw mag wegzenden als hij „iets onbehoorlijks” aan haar heeft gevonden. Vooral die uitdrukking „iets onbehoorlijks” had hun aandacht getrokken.

Ze hadden gefilosofeerd over de vraag wat dat kon betekenen. Echtbreuk kon daarmee uiteraard niet bedoeld zijn. Want daarop stond zonder meer de doodstraf. Maar wat kon het dan zijn?

Zoals het in de regel met dergelijke kwesties gaat — moet gaan — ontstonden er onder de Joden ten aanzien van deze kwestie twee richtingen. We zouden kunnen zeggen: „lichten” en „zwaren”, „rekkelijken” en „preciesen”.

De eersten vatten dat „iets onbehoorlijks” zeer ruim op. Dat kon naar hun overtuiging b.v. ook zijn het laten aanbranden van het eten, of zelfs het vinden van een vrouw die beter of schoner leek dan die welke men bezat.

De „zwaren” wilden daar evenwel niets van weten. Zij beperkten dat „onbehoorlijke” tot losbandigheid en onkuisheid.

Met dit verschil van opvatting komen die farizeërs nu bij Jezus. Ze vragen zijn oordeel daarover.

Maar in hen leeft het vileine plezier, dat, hoe Jezus ook zal antwoorden, Hij zich onherroepelijk zal vastwerken. Wat Hij ook doet, Hij móet er in lopen. Want altijd zal Hij één partij tegen zich in het harnas jagen. Kiest Hij voor de „zwaren” dan zullen de „lichten” woedend worden. En omgekeerd: gaat Hij aan de kant van de „lichten” staan, dan zullen de „zwaren” Hem vervloeken.

Bovendien: als Hij de opvatting van de „rekkelijken” bijvalt zal men honend zeggen: „Ha, nu begrijpen we waarom ge een vriend zijt van hoeren en tollenaars!” Maar schaar Jezus zich aan de zijde van de preciesen dan zal men Hem toebijten: „Als ge inderdaad die strenge huwelijksmoraal zijt toegedaan, hoe is het dan mogelijk, dat ge een vriend zijt van hoeren en tollenaars?”

Zie, met deze bijgedachten in hun hart stellen ze nu die in de grond zo gemene vraag: „Is het geoorloofd zijn vrouw weg te zenden om allerlei redenen?”

Om God - niet om de mens

Een van de opvallende dingen in het spreken en werken van onze Heiland op aarde is, dat Hij in een intensief contact treedt met allerlei mensen. Hij ontmoet op zijn weg in Kanaän en daarbuiten Joden, Samaritanen en heidenen; mannen en vrouwen; rijken en armen; zieken en gezonden; rechtvaardigen en goddelozen; overpriesters, schriftgeleerden, farizeërs en het eenvoudige volk. En die allen ontmoetend wordt Hij geconfronteerd met alle mogelijke menselijke verhoudingen, zonden, ellenden, noden.

Zo was het de wil van zijn Vader.

Want onze Heiland moet om Verlosser der wereld te kunnen zijn mens worden en in het volle mensenleven ingaan. Hij moet het mensenleven in al zijn diepten doorleven, alle zonden daarvan op zich nemen, alle leed doorlijden, alle schuld dragen en betalen.

Zo komt Jezus nu ook in aanraking met dat wonderlijke stuk mensenleven, dat met het woord „huwelijk” wordt aangeduid.

Hij heeft de verworping daarvan door de verdorvenheid der mensen ten volle gepeild — maar het ook door zijn bloed gereinigd en door zijn Geest geheiligd.

* * *

In Mattheus 19 wordt ons iets van de worsteling van Christus met de zonde in het huwelijk gepredikt.

Wij horen daaruit, dat de farizeërs tot Hem kwamen en Hem een vraag voorleggen ten aanzien van het huwelijk.

Als dat geschiedt komt Jezus in aanraking met lieden, die misschien wel méér dan alle andere mensen vreemd zijn aan het Koninkrijk Gods.

In deze mannen heeft immers de oerzonde der mensen, het zichzelf handhaven tegenover God, zijn vreselijkste gestalte aangenomen. Want zij treedt in hen op achter het masker van verbeten orthodoxie en fanatieke vroomheid.

De onwaarachtigheid waardoor hun leven gekenmerkt wordt, treedt ook in deze ontmoeting van hen met Christus onmiddellijk en overduidelijk aan de dag.

Ze stellen namelijk bij de Heiland een vraag, een „aktuele kwestie” ten aanzien van het huwelijk aan de orde. Maar daarbij gaat het hun helemaal niet om de zaak zelf waarover zij spreken! Hun vraag is niet anders dan een middel om Christus' werk en invloed te breken, om Hem onmogelijk te maken bij het volk. Ze is bedoeld als een handig en listig opgestelde strik om Jezus te vangen.

Ze hopen op deze wijze tegelijk „materiaal” te krijgen, dat dienen kan om een zekere rechtsgrond te vormen voor het doodvonnis, dat zij in hun hart reeds over de Christus hadden geveld.

Wat doet nu onze Heiland?

Keert Hij zich met verontwaardiging, met een vervloeking, van deze lieden af?

Ze hadden dat vanwege hun goddeloze onwaarachtigheid dubbel en dwars verdiend.

Maar zie, dat doet Jezus niet. Dat doet Hij alleen als Hij alles, alles heeft gedaan wat mogelijk is om de mensen te trekken uit de duisternis tot het licht. Want Hij is zeer lankmoedig.

Jezus antwoordt dus.

Hij gaat op hun vraag in.

Hij zegt: „Hebt gij niet gelezen, dat de Schepper hen van den beginne als man en vrouw heeft gemaakt?... Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen en die twee zullen tot één vlees zijn. Zo zijn zij niet meer twee, maar één vlees. Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidt de mens niet”.

Wat Jezus met deze woorden doet is in één woord geweldig.

Hij grijpt daarmee om zo te zeggen deze mensen beet en Hij rukt ze uit de zondige, mieserige wereld van hun eigen ideetjes en verzinsels, uit hun egocentrisch geknoei met het woord van God, uit hun zielige krampachtigheid en zet ze opeens vlak voor de levende God. Hij plaatst ze van aangezicht tot aangezicht tegenover de eeuwige, levende, majestueuze God, de Schepper van hemel en aarde.

Als ze daar iets van beseft hadden dan zou het hun te moede zijn geweest alsof de grond onder hun voeten wegzonk, alsof de hemel op hen neerstortte.

Als ze daar iets van beseft hadden, dan zouden ze zich diep hebben geschaamd over al hun redeneren, filosoferen, polemiseren, concluderen en construeren. Ze zouden zich vooral hebben geschaamd over de bitterheid, de haat tegen de broeders. De lust tot al dat kleine, zondige, dwaze gedoe zou hun voor goed zijn vergaan.

Ja, dit woord van Christus is geweldig.

Het is als een lichtflits waardoor als in één moment de zonde van deze farizeërs in al haar weerzinwekkendheid wordt doorlicht en zichtbaar gemaakt.

Welke die zonde is?

Wel, de farizeërs gaan ook in hun denken over en leven in het door God geschapen huwelijk geheel en al van de mens uit.

Ondanks — of neen, juist vanwege — hun orthodoxie en zweren bij de wet.

Op de achtergrond van al hun beschouwingen over het huwelijk staan namelijk de „rechten” van de mens. In dit geval de rechten van „zijne majesteit de echtgenoot”.

Dat geldt zowel van de „zwaren” als van de „lichten”.

Voor hen is het huwelijk er in de eerste plaats om de man. Die is de bezitter van de vrouw. Het gaat daarin vóór alles om zijn recht, wil, begeerte, lust.

En allen zijn het er over eens — de „rekkelijken” zowel als de „preciesen” — dat een huwelijk, ook als er van geen overspel sprake is, in bepaalde gevallen mag verbroken worden.

Het enige punt van verschil onder hen betreft de „omvang” van dat recht.

Is dat recht beperkt? — Ja, zeggen de „zwaren”. Néén, verzekeren de „lichten”.

Is dat recht ruim? — Ja, zeggen de „lichten”. Neen, betogen de „zwaren”.

Maar zo is het verschil tussen de beide groepen alleen maar gradueel!

Zwaren en lichten, rekkelijken en preciesen, modernen en orthodoxen: ze „stoelen” ook in dit opzicht — net als overal en altijd — „op één wortel”. Ze zijn „vijandige broeders”. Ja zeker, ze staan vijandig tegenover elkaar, zéér vijandig zelfs. Maar juist omdat ze broeders zijn!

Tegenover deze radicale verwording van het huwelijk predikt Christus nu het woord en de wil van zijn hemelse Vader.

Hij verhaalt daartoe van het wonderlijke werk Gods in de schepping van de mens.

Het heeft God goed gedacht de mensen te scheppen als man en als vrouw.

Als men gegrepen werd door het wonder daarin dan vraagt men zich verbaasd af: hoe kwam God er toch op de mens zo wonderlijk, zo schoon te scheppen?

Hij schiep inderdaad de man en uit hem de vrouw. Beide zijn volledig volkomen, echt mens. Er is niets waarachtig menselijks of het is beiden geschonken. En toch zijn ze volkomen verschillend. In ieder, ook het kleinste deel en facet van hun bestaan.

God maakte ze vóórt zó, dat ze onweerstaanbaar naar elkaar werden toegedreven om elkaar in de wonderlijkste, rijkste, diepste gemeenschap die onder mensen mogelijk is

te bezitten en om in die gemeenschap de volle ontplooiing van hun mens-zijn, hun man- en vrouw-zijn te bereiken.

En aan de diepste en rijkste en innigste beleving van deze unieke gemeenschap — die een gemeenschap is van de hoogste liefde, welke onder mensen mogelijk is — verbond God het ontstaan van de nieuwe mens, de ontvangenis van het kind.

Deze zó met elkaar verbonden, deze zó volledig en voor altijd en naar lichaam en ziel met elkaar verbonden man en vrouw schakelde God voort in in zijn werk met deze wereld. Levende in een uniek verbond met God, een verbond, dat in het huwelijk zijn weerspiegeling vond en daarin ook gekend werd, ontvingen man en vrouw de ere, Gods medearbeiders te zijn in zijn alle eeuwen omvattend werk ter volmaking der wereld. Zo mochten man en vrouw de aarde onderwerpen en vervullen.

Op deze wijze werden man en vrouw opgenomen in het rijk van God, werden ze omstraald en doorgloeid van zijn liefde.

O neen, het ging en gaat in het huwelijk niet om rechten, lusten, genietingen van de mens. Dat is alles zonder meer bederf. Het ging en gaat in het huwelijk om het smaken en proeven dat God goed is. Het ging en gaat daarin om het kinderen verwekken voor de Here. Neen, het gaat in het huwelijk niet om een „recht”, een recht van de mens, maar om een **plicht**. Om de plicht van de liefde. Eerst van de liefde tot God en daarna en daarin om de liefde tot elkaar.

En op die wijze, maar ook alléén op die wijze, zou in het huwelijk door man en vrouw het diepste geluk worden gevonden, dat in de verhouding tussen mensen op aarde te bereiken is.

Zie, dat predikt Jezus Christus.

En er klinkt in zijn woorden iets van de verrukking van God over dit schone, dit schoonste werk in zijn schepping van deze wereld.

Het huwelijk is van God en voor God en om God.

En in het gelovige beleven van deze hoge en wonderlijke werkelijkheid komt het huwelijk tot zijn schoonste bloei.

Daarin alléén.

C. V.

Populair-wetenschappelijke schetsen

Antieke Theologieën

II. Hesiodus

De vorige maal hebben we ons, ter inleiding, even verdiept in de moeilijkheden waarvoor de theologie en de theologieën ons plaatsen. Wij ontkomen niet aan een of andere theologie en hebben soms met meer dan één Godgeleerdheid kennis te maken en te strijden. Vaak betrappen we ons er op, dat we een onverantwoorde hoogachting voor een theologie hebben, alsof zij een medemiddelares ware naast en zelfs boven Christus: de Heiland bewaart Zijn kerk, maar de christelijke theologie bewaart Christus. Men bedoelt het zo kwaad niet, maar in feite is de zaak zo toch dikwijls wel.

Het is daarom nuttig, ja noodzakelijk, ons rekenschap te geven van de geschiedenis van het theologiseren. Doen we dat, dan is er alle hoop dat we gaan zien wat er in de loop van die geschiedenis gebeurd is, en een, zij het zeer gebrekkig, inzicht krijgen in het karakter van de theologieën en het theologiseren. Een gebrekkig inzicht is niet iets om erg blij mee te zijn; maar het kan ons soms van misverstanden afhelpen, en dan is het toch de moeite wel waard geweest.

Dit inzicht is niet alleen gebrekkig omdat we feilbare mensen zijn die zich altijd weer vergissen; maar veel meer nog omdat we van het begin van de geschiedenis der Godgeleerdheid zo bitter weinig kunnen weten. We proberen wel bij het begin te beginnen; maar tegelijk weten we dat we onvermijdelijk op willekeurige manier dat begin zelf stellen. We beginnen nl. bij Hesiodus, en weten heel goed dat er vóór hem reeds theologen van betekenis zijn geweest, wier in-

vloed ook op hem heeft ingewerkt. De figuur van Musaeus b.v. is met de voor ons bereikbare filologische middelen volkomen ongrijpbaar. We weten zelfs niet of hij een historische figuur was. Gaan we desondanks toch iets over hem zeggen, dan hangen onze beweringen in de lucht. Daardoor houden we onszelf voor de mal.

In de tweede plaats is onze keuze willekeurig omdat Hesiodus een lange godsdienstige traditie achter zich had, waaromtrent we vrijwel niets weten. De zeer vroeg antieke erediensden die Hesiodus gekend heeft, en waartegen hij zich ten dele heeft verzet, zijn ons slechts in zeer globale trekken ietwat bekend. Dat is uiteraard een groot nadeel voor het verstaan van zijn werk.

In de derde plaats: er zitten tal van onopgeloste moeilijkheden in de overgeleverde Hesiodustexten. Daardoor wordt een uitspraak over de theoloog Hesiodus onvermijdelijk een waagstuk, waarin heel wat gezegd wordt dat niet te verantwoorden is en het karakter draagt van een vage onderstelling, een hypothetische constructie. Over de merkwaardige Pandora-mythe zijn de meningen onder de vakmensen nog zeer verdeeld. De zin van zijn geschiedenisfilosofie, die van niet-Griekse herkomst schijnt te zijn, is niet geheel duidelijk. En wat zijn Theogonie (godengeboorte) aangaat: daarin zitten ettelijke netelige moeilijkheden, waaromtrent geen onaanvechtbare mening mogelijk is vooralsnog.

Zo gezien lijkt het een hopeloze zaak, iets over de theoloog Hesiodus te willen opmerken. Daar staat tegenover, dat reeds de uitdrukking „de theoloog Hesiodus” als met één

slag een gehele reeks van moeilijkheden zo al niet oplost, dan toch wel aanzienlijk minder moeilijk maakt. Want zijn belangstelling was in de eerste plaats een theologische. Dat blijkt uit zijn gedicht over de godengeboorten, maar niet minder uit zijn vrij pessimistische geschiedenisbeschouwing, waarin hij vijf tijdperken onderscheidt, en evenzeer uit zijn Pandora-mythe die meer een levensbeschouwelijk karakter draagt, evenzeer pessimistisch. Want de tijdperken verwijzen naar de verwording van het profane leven; en Pandora is een in oorsprong goddelijke gestalte, die niet door Hesiodus bedacht is: hij vond haar gereed en heeft er een geheel eigen verklaring van gegeven. Pandora immers is oorspronkelijk de alles-schenkster, d.w.z. de Moeder-Aarde; in de beschouwing van Hesiodus is zij evenwel een ietwat sinistere figuur, die vanuit de hoge en heilig geachte godenwereld een zonderling onheil komt brengen in de profane mensenwereld. Deze omvorming van de Pandora-figuur doet ons al zien, dat Hesiodus een kritisch man was, zó kritisch dat hij voorzichtig heeft moeten zijn in zijn uitlatingen, wilde hij niet van asebeia, van goddeloosheid beschuldigd worden. Het is opmerkelijk, dat elk van de vroeg-antieke Griekse wijsgeren-theologen dit kritische element toont te bezitten, en dat ze allen met een zekere profetische kracht te keer gingen tegen de overgeleverde en gangbare erediensden. De verkondigers van de vroege antieke theologieën zijn profetische getuigen tegen de geest van hun tijd, en bij elk hunner moeten we nagaan in welke vorm ze hun getuigenis hebben gegeven.

Hesiodus werkte omstreeks 700 vóór Christus. De poging om zijn theologie te verstaan dient allereerst **biografisch** te zijn, d.w.z. we moeten in de eerste plaats letten op de menselijkheid van zijn overgeleverd werk. Hij behoorde tot de kleine luyden en heeft in armoede geleefd. Hij heeft onder de eenvoudige boeren en herders van Boeotië gehoor

Hereniging in Amerika ?

III

In ons vorig artikel citeerden wij uit ds H. Hoeksema's uiteenzetting over het ontstaan van het conflict in de Christ. Ger. Kerk in Amerika in 1924. Zelf hebben we daarna onder enkele punten, samenvattend, weergegeven wat ds Hoeksema ter zake heeft geponeerd. Wat het eigenlijke punt van verschil aanging, was ds Hoeksema van mening, dat dit ging over de gemene gratie of algemene genade. Naar zijn mening heeft de synode van Kalamazoo, 1924, uitspraken gedaan over de gemene gratie. Hij beweert zelfs, dat deze synode „Kuyper's Gemeene Gratie” tot een dogma heeft verheven. Voor dat we Hoeksema's waardering van de uitspraken van Kalamazoo in letterlijke citaten geven, willen we onze lezers niet langer in het onzekere laten omtrent de befaamde Drie punten zelve.

De Drie Punten

De synode van Kalamazoo van 1924 heeft uitgesproken :

Punt 1. „Aangaande de gunstige gezindheid Gods jegens de mensheid in het algemeen en niet alleen jegens de uitverkorenen, verklaart de synode, dat het op grond van de Schrift en de Confessie vast staat, dat er behalve de zaligmakende genade Gods, bewezen alleen aan de uitverkorenen ten eeuwigen leven, ook een zekere gunst of genade Gods is, die Hij betoont aan al zijn schepselen”.

Bij deze uitspraak wordt dan verwezen met name naar de Leerregels van Dordt II, 5 en III/IV, 8 en 9.

Punt 2. „Aangaande de betuiging der zonde in het leven van de enkele mensen in de samenleving verklaart de synode, dat volgens de Schrift en de Confessie, er zulk een betuiging der zonde is”. Er wordt bij gezegd dat dit klaar blijkt uit de Nederl. Geloofsbel., art. 13 en 36, „waar geleerd wordt dat God door de algemene werkingen van zijn Geest, zonder vernieuwing van het hart, de zonde betuigt in zijn ongehinderd uitbreken, als een

gevolg waarvan de menselijke samenleving mogelijk is gebleven” enz.

Punt 3. „Aangaande het volbrengen van zogenaamd burgerlijk goed door de onwedergeborenen, verklaart de synode, dat overeenkomstig Schrift en belijdenis, de onwedergeborenen, hoewel onbekwaam tot enig zaligmakend goed (Dordtse Leerr. II. IV, 3, zulk burgerlijk goed kunnen volbrengen”. Dit zou volgens de synode, evident zijn uit de Dordtse Leerr. III/IV, 4, en de Nederl. Geloofsbelijdenis, waar wordt geleerd dat God, zonder vernieuwing des harten, zodanige invloeden op de mens uitoefent, dat hij dientengevolge in staat is tot het doen van burgerlijk goed ; enz.

Verskil van waardering der punten

Prof. dr K. Schilder heeft er op gewezen dat er veel verschil van waardering is. In de eerste plaats bij de Christ. Gereformeerden in Amerika zelf. De synode zelf heeft herhaaldelijk gesproken over de „algemene genade”. Sommige Christ. Gereformeerden doen dat ook. Anderen doen het niet. Hoeksema ziet de uitspraken ook als een vaststelling van het dogma der gemene gratieleer van Kuyper.

Dr James Dane, destijds sdominee bij de Eerste Christ. Ger. Kerk van Los Angeles, Californië, heeft in 1954 een boek in het licht gegeven over dit onderwerp. Het heeft als titel „Een Theologie der Genade”. Hij schrijft in zijn inleiding : „De synode van Kalamazoo van de Christ. Ger. Kerk in 1924 veroordeelde Ds Herman Hoeksema's ontkenning van de algemene genade door de formulering en aanneming van wat bekend geworden is als de Drie Punten. Door deze daad werd de Christ. Ger. Kerk de eerste kerk, die een officiële en bindende interpretatie heeft gegeven van de algemene genade op de grondslag van het gereformeerd confessioneel standpunt. Gevoelig voor de verantwoordelijkheid die behoort bij zulk een daad, heeft de synode er bij de kerk op aangedrongen de Drie Punten niet te beschouwen als een uitpuittend stuk en heeft zij de kerk opgeroepen tot een verdere bestudering en ontwikkeling van deze leer”.¹⁾

gevonden. Dit roept voor ons een bijna onvoorstelbaar beeld op : een in uiterste soberheid levende schaapherder (het staat zelfs niet vast dat hij zelfstandig veebezitter was) gaat voor zijn dorpsgenoten gedichten voordragen van zeldzame vrijmoedigheid. En men luistert naar hem en waardeert zijn poëzie.

De boerendichter Hesiodus kan herinneringen aan het bloeiende Klein-Azië bewaard hebben, vanwaar zijn vader naar Boeotië overstak. Het merkwaardige is, dat hij gewaardeerd werd en in korte tijd even beroemd als Homerus, met wie hij later zozeer op één lijn gesteld werd dat men zelfs meende dat ze tijdgenoten waren, hoewel ze door ten minste een eeuw gescheiden waren. De verbinding „Homerus en Hesiodus” is al gauw even vanzelfsprekend voor het besef als in de 18de en 19de eeuw de combinatie „Goethe en Schiller”. Wat ons wel zeer verwondert, want we zien groot verschil — waarvoor men in de oudheid ook niet blind geweest is. Homerus is de dichter van de aristocratie, Hesiodus van de kleine man, van de weliswaar vrije boer en herder, maar die toch een hard leven heeft en aan de rand van broodsgreuk zich moeizaam handhaaft. Volgens onze begrippen is Hesiodus in veel minder mate dichter dan Homerus. Hij heeft de homerische gedichten gekend en bovendien wellicht nog verscheiden andere dichtwerken waarvan ons zelfs de naam niet is overgeleverd; en zijn hoorders waren evenzeer thuis in de vroeg-antieke epische poëzie.

Zelf kende hij de bittere armoede die hij beschrijft, en bovendien het onrecht dat de kleine man te lijden heeft van de zijde der machtigen. Hij verklaart te leven in een ijzeren tijd, en zou liever geleefd hebben of vóórdat die harde gruwelijke tijd begon, of nadat hij was geëindigd. We vinden deze visie in zijn boerenkalender, die bekend staat onder de naam „Werken en dagen”; merkwaardig is dat de leer van de tijdperken van niet-Griekse herkomst is. Ze stamt oorspron-

kelijk uit India en heeft via Perzië de Klein-Aziatische Grieken bereikt. Volgens deze leer is er achtereenvolgens een gouden, zilveren, koperen en ijzeren eeuw. Een verwerking daarvan vinden we in de droom van Nebukadnezar (Dan. 2), waar echter de eigen tijd de gouden eeuw is, en de zilveren, koperen en ijzeren eeuw nog in de toekomst liggen. Bij Hesiodus wordt een vijfde tijdperk ingeschoven, dat van de heroën. Dat is een „goddelijk geslacht” dat tussen de koperen en ijzeren eeuw in valt. Dit vijfde ingeschoven geslacht is een vinding van Hesiodus zelf : vermoedelijk heeft hij daarmee willen zeggen dat de tijd waarover Homerus spreekt beter was dan de zijne.

Het gaat dus in de geschiedenis berg-af. Niettemin blijft Hesiodus aan de overwinning van de gerechtigheid geloven. Hij geeft strikte voorschriften over de plichten tegenover vrienden, familie, vijanden, bureu; over de plichten van boeren en zeelui. Hij verdedigt een morele orde in nauw verband met de orde van de natuur.

Maar dit alles wordt pas duidelijk tegen de achtergrond van de theologie. De gerechtigheid is Zeus' gerechtigheid. In de Theogonie, Godengeboorte, verhaalt hij een ingewikkelde geschiedenis van de godenwereld. Het recht van Zeus is niet zo maar gekomen : er is een lange en moeilijke strijd aan voorafgegaan. In die strijd is een oudere godengeneratie door een jongere van de troon gestoten. Hesiodus gebruikt het hem bekende mythisch materiaal, maar gaat er vrij mee om. Dat blijkt uit de zgn. doublures. In Werken en dagen, 11vv, zegt de dichter dat er niet maar één Eris bestaat, maar twee. Eris vertalen we met twist; volgens de boerenkalender is er niet alleen de boze Twist, maar ook de goede Wedijver. Jaeger ziet hierin een zelfcorrectie van de dichter. Beter lijkt het hier de critiek van Hesiodus op te merken. Hij kende de figuur van de boze Eris uit de gangbare geloofskennis. Het geloof aan

Even verder spreekt deze auteur zelfs uit dat het officiële standpunt dat de Christ. Ger. Kerk in 1924 innam inzake de algemene genade een „uitdrukking is van het traditionele standpunt”.²⁾

Een andere Christ. Ger. stem

Uit het boven geciteerd blijkt dat Dr James Dane op het standpunt staat, (althans in 1954 stond — een mens kan veranderen — gelukkig soms) dat de synode van Kalamazoo een dogmatische fixatie heeft gegeven, van de traditionele gereformeerde leer der gemene gratie !

Een heel ander geluid liet inzake dit punt in 1939, prof. Wijngaarden horen. Prof. Wijngaarden was destijds hoogleraar te Grand Rapids in de oudtestamentische vakken. Hij deelde te Grand Rapids aan prof. K. Schilder als zijn mening mee, „dat van een dogmatische formulering geen sprake kon zijn”. De drie punten moesten niet als een dogmatische formulering worden gezien. Hoe moesten ze volgens prof. Wijngaarden worden gezien ? Als drie punten van weerlegging van meningen van de predikanten H. Danhof en H. Hoeksema. In een aantal door hem „gemaakte aantekeningen, die hij aan prof. K. Schilder ter hand heeft gesteld voor publicatie in De Reformatie”³⁾, heeft hij gezegd wat naar zijn mening nodig was geweest indien de synode een dogmatische formulering had willen geven, wat ze z.i. niet heeft gewild.

Hoeksema's mening

Zoals gezegd Hoeksema zag de uitspraken als een vaststelling van het dogma van de gemene gratie. Kuyper's concept of „proeve” van een leer der algemene genade is volgens hem tot dogma verheven door de synode van Kalamazoo. Dr Dane zegt dat ook. Het verschil is dat dr Dane van mening is, (o.i. ten onrechte) dat Kuyper's concept of „proeve” de uitdrukking is van het traditionele standpunt.

We citeren Hoeksema.

Hij zegt in z'n stellingen aan het eind van zijn referaat⁴⁾ dit :

Stelling 13. „De synode van Kalamazoo heeft in haar „Drie Punten” wezenlijk Kuyper's Gemeene Gratie tot een dogma verheven, en daardoor alle verdere studie over

de boze Eris houdt in, dat mensen nooit aan de vernielende twist kunnen ontkomen, noch in het persoonlijk leven noch in het leven van steden onderling. De aloude Eris is eenvoudig een „macht”, waar een mens niet tegen op kan. Dat is primitief heidens gedacht. Een taai stuk van dat primitieve heidendom leeft vandaag nog onder Christenen : men kan doen wat men wil, men kan geestdriftig aan het werk gaan, maar wees ervan overtuigd dat er verschil van mening komt, onenigheid, verwijdering, breuk, scheuring, twist. Nu is het opmerkelijke, dat Hesiodus dit taaie heidense geloof aan de Twist als een vage en sterke macht aan critiek onderwerpt : inderdaad bestaat de boze Twist, maar er is ook een andere. Er is ook de goede Wedijver waardoor welvaart komt en toeneemt. Hesiodus heeft een primitief geloof in een „macht” bestreden, zonder dat hij daarbij de mogelijkheid had om zijn heidense horizon te verlaten. Hij is de profetische leraar van zijn volk geweest (en is als zodanig ook door zijn volk erkend) en heeft een nieuwe geloofsruimte opgebroken. Daardoor heeft hij een machtige bijdrage geleverd tot de opkomst van de Griekse beschaving. Maar het bleef binnen de heidense horizon. Als oorspronkelijk theoloog heeft hij iets nieuws gegeven, en het is begrijpelijk dat men aan zulk een verrassend feit de waarde toekent van een natuurlijke theologie. Maar verdedigbaar is dat niet. De nieuwe geloofsruimte die door het werk van Hesiodus is opgebroken is iets anders dan Gods Woordopenbaring. Hier van gemene gratie te spreken maakt de dingen niet duidelijker ; en J. H. Bavinc's opvatting van een algemene openbaring als „sprakeloze spraak” doet ons de zin van Hesiodus' theologie niet nader verstaan. We worden geconfronteerd met een hoogst opmerkelijk feit : dat binnen het heidens leven iets nieuws opkomt. En dat nieuwe is volkomen theologisch bepaald.

K. J. P.

deze kwestie feitelijk den pas afgesneden".

Stelling 11. „De idee eener gemeene gratie begint in dogmenhistorischen zin niet bij Calvijn, gaat ook niet terug tot op Augustinus, maar haar begin moet worden gezocht in den tijd der Scholastieken, met name bij Thomas van Aquino. Het kan dan ook niet gezegd worden, dat deze leer bij uitstek Calvinistisch is".

Stelling 12. „De Drie Formulieren van Enigheid weten van geen gemeene genade. De enige plaats, waar de term „gemeene genade" voorkomt, legt hem op de lippen der Remonstranten. De „Drie Punten" zijn geen verklaringen, maar toevoegselen aan de belijdenis der Gereformeerde Kerken".

Aldus Hoeksema in 1939 in zijn referaat te Grand Rapids. 5)

J. Meester.

1) A Theology of Grace, An Inquiry into and Evaluation of Dr C. Van Til's Doctrine of Common Grace, WM. B. Eerdmans Publ. Co. Gr. Rapids, Mich. 1954. p. 15.

2) A.w. p. 16.

3) 19e Jaarg. blz. 250.

4) „De Reformatie", 19e jg., blz. 307.

5) Hoeksema doet in dit referaat en in deze stellingen merkwaardige uitspraken die wij hier

buiten beschouwing laten omdat ze vallen buiten het doel dat we ons in deze artikelen stellen. Toch willen wij stelling 19 hier citeren wij deze ligt op het „terrein" van de kerkregering en zeker ons aller instemming heeft. Zij luidt :

„Synode en Classis zijn geen vergaderingen met hogere macht bekleed dan de kerkeraad, doch slechts meerdere of bredere vergaderingen ; zij kunnen dus niet de bevoegdheid hebben, om ambtsdragers uit hun ambt te ontzetten". En stelling 20 : „De geschiedenis bewijst duidelijk, dat de tegenwoordige Protestantsche Gereformeerde Kerken niet uit de Christ. Ger. Kerken zijn uitgetreden, maar door de laatste buiten haar gemeenschap zijn gebannen, omdat zij zich meenden te moeten keeren tegen de uitspraken van de Kalamazoosche synode".

Ook van het in deze laatste stelling geponeerde zeggen we : volkomen juist ! Daarom zullen bij herenigingspogingen in Amerika de Christ. Ger. Kerken **ongedaan** moeten maken wat zij gedaan (misdaan) hebben, naar onze mening. Mutatis mutandis staat het precies zo bij de vrijmaking in ons land. De tegenwoordige vrijgemaakte Ger. kerken zijn niet uit de Ger. Kerken uitgetreden, maar door de laatsten buiten haar gemeenschap gebannen, wijl zij van mening waren dat zij zich moesten keren tegen hetgeen in de bekende leeruitspraken dogmatisch werd vastgesteld en in officiële verklaringen van synodewege als de zin en de bedoeling van deze uitspraken, werd gepubliceerd.

De zingende rioolrat

Het is eindelijk zo ver. We krijgen rioleringsring. De hele laan is opgebroken. In zijn volle lengte is een diepe, brede sleuf gegraven. Het diepst van 's aardrijks ingewand ligt nu open en bloot. Aan de ene kant van de laan liggen machtige betonnen ringen klaar, die gelijk de ark van Noach van binnen en van buiten met pek bepekt worden. Aan de andere kant wringen de laanbewoners en hun leveranciers zich met grote moeite achter de bomen voort — volkomen overstuurd wanneer zich een bestelwagentje op dit glibberig paadje waagt. Want het voetpad achter de bomen is door het ongewone verkeer, de ongewone regens en het geloosde grondwater tot een modderbad herschapen. Ons huis is vrijwel ontoegankelijk geworden. De vuilnisman neemt onze afvalbak alieen mee, wanneer we die een paar honderd meter verderop deponeren, waar zijn auto nog net komen kan. Het is alsof hij gemelijk is vanwege die komende rioleringsring. Hij gaat iets van zijn hautaine onmisbaarheid verliezen.

Maar we krijgen rioleringsring. Daar troosten we elkaar mee.

Dat is wat laat, zult u zeggen. Ja, dat is wat laat. Wij zijn hier met elkaar een onderontwikkeld gebiedsdeel, zoals dat in modern overheidsjargon heet. Het feit van onze onderontwikkeldheid is van hogerhand vastgesteld en meteen gehonoreerd in een Stichting tot Ontwikkeling van de Noordwest Veluwe. Sedert vijf jaar gevoelen we nu dagelijks onze onderontwikkeldheid op de Noordwest Veluwe. Het is een troostrijke gedachte, dat er althans aan gedokterd wordt. Anders zouden wij er wat van krijgen.

Zo zit dat nu met die rioleringsring.

Al een vijftig jaar geleden trachtte een pientere fabrikant zelf in ons dorp rioleringsring aan te leggen, voor eigen rekening. Hij verzocht daartoe licentie en medewerking van de gemeenteraad. Maar die gemeenteraad was niet stom. Die zou zich zo'n akkevietje laten aftroggelen door een importmanneke ! Nee — zo iets doet onze gemeenteraad liever zelf. Zij het dan wat laat.

En daarom zitten we nu in de misère.

Als een soort slepende ziekte kwam die rioleringsploeg over ons dorp. We hadden ervan gelezen, we hadden ervan gehoord. Maar je moet zo iets zien om het te geloven.

Het begon op een veilige afstand. Schreeuwende gele machines, schreeuwende gele auto's, schreeuwende gele directieketen. Ronkende draglines, schommelende zandauto's, zwaaiende grijpers, krakelende opzichters, vloekende arbeiders. Maar nog ver weg gelukkig.

Geleidelijk kwam het rioolfront dichterbij. Een onbehaaglijk gevoel, verder nog geen last. Dat is de incubatietijd van de ziekte.

Maar voor je het wist, was de laatste dwarsweg al afgesloten. En daar kwam het gele gevaar de hoek om, beheerste de aether, beheerste het straatbeeld, beheerste onze ge-

dachten, ons huiselijk leven, onze zaken. Een gruwelmaschine, die met wrede bek zó maar een hele vierkante meter plaveisel tegelijk oprapt en in een wagen werpt. Daarachter een soort locomotief, die enorme rioolringen oppakt, en elders weer neerzet. Dan een graafmaschine, zo'n bulderende dragline, een onverzadigbaar monster.

Een mannetje, hoog in een glazen kooi, werkt met zes handgrepen, twee pedalen en een sigaret tegelijk. Zijn grijper zwalkt door de lucht, ploft in de diepe sleuf, sleept zich vol zand, rijst, zwalkt opnieuw, kantelt op het juiste moment, en stort elke vijftien seconden zijn inhoud in de gele zandauto. Die inhoud is : vier kruiwagens zand. De auto kan zeven van die porties gebruiken. Dan slaat er weer een motor aan en de wagen maakt plaats voor zijn opvolger.

Het is een machtig gezicht. En een nog machtiger gehoor ! Kolossaal, wat een herrie. Dat zo iets bestaat. Dat zo iets mag.

Een boerenkind komt voorbij met haar moeder. Ze ziet het aangrijpende gebeuren : de revolutionaire afbraak van het orthodox plaveisel van onze bloedeigen laan. Met ontzetting kijkt ze er naar, ze staart. . . . en zet het op een krijsen bij al die schennende arbeid. Geen moeder die haar kan troosten. Ze zet het op een lopen. Maar daarvoor zijn wij hier ook onderontwikkeld.

Langzaam, in de loop van dagen, zijn de razende graafmachines ons voorbijgeschoven. De burens kwamen aan de beurt. En daarop volgden de zoemende pompen, die het rijzende grondwater keren. Een dreunende betonmolen bracht, na het allegro vivace van het eerste deel, de verademing van een andante en tegelijk een harde onderlaag in de sleuf, waarop de rioleringsring kon rusten. Een kraan, dwars over de werksleuf opgesteld, nam de betonnen ringen stuk voor stuk in zijn muil, en liet die perfect op de juiste plaats dalen. Daar werden ze opgevangen, in het gareel gezet, en aangepast aan de reusachtige betonnen python.

Toen begon het wonder. Het wonder van de zingende rioolrat.

Op een maandagmorgen, toen het arbeidsgeraas, al een goed eind verder, op gang was gekomen, klonk ergens in de diepte van de loopgraaf een zingende stem. Een blijde tenor, die krachtig en stoer zijn koperen klanken door de laan stuwde. Een stem die — o wonder — machtig werd gesteund door de open rioolgang, welke resonerde als een reusachtige alpenhoorn.

Met eerbiedig ingehouden tempo, maar beheerst door de werkdrijf, zong onze tenor : De Heer zal opstaan tot de strijd ! En de nagalm van het riool zong mee : tot de strijd ! En wat daar verder volgt uit het eerste vers van psalm acht en zestig.

Ja, dat was wel wat ongewoon. Om zo

maar door de straat te zingen : 't goddeloze volk wordt haast tot as. . . . dat hoor je niet elke dag. Het goddeloze volk zelf stond hem dan ook, verder op in de sleuf, vriendschappelijk te honen : hij is gisteren weer naar de kerk geweest. Ze hielden niet van die gijn. Ze lustten zijn malle gewoontes niet. Maar 't vrome volk, zong de heldentenor verder, in U verheugd, zal huppelen van zielevreugd, als zij hun wens verkrijgen.

Als je er de vuile schoenen voor over had, en eens van dichtbij in de werksleuf ging kijken, kon je hem zien staan. Een onoorlijk manneke, in besmeurde werkkleding, met een glimmend alpientje op zijn ruige schedel. Ernstig stond hij een lier te draaien, die de rioolringen aan elkaar perste tot de pakking eruit puidde. Heft Gode blijde psalmen aan, juichte zijn stem. Zijn inzetten waren geladen met die warme vibratie, die Benjamino Gigli beroemd heeft gemaakt. Verhoogt, verhoogt voor Hem de baan. Bereidt de weg. . . .

Is het riool niet ook een weg, waarlangs de Heer der Heeren komt ?

Maar natuurlijk, ja.

Hij wil zijn geheiligd, verkregen volk niet in het dorre doen wonen. Hij wil dat zijn volk fris, rein, heilig is. Zoals het leger in de woestijn zindelijkheid moest leren, zo behoren onze huizen en straten schoon te zijn, zonder onreinheid, zonder ziektekiemen, zonder gevaar van bederf voor ons kostelijk eten. Onze rioolrat heeft een Goddelijk beroep. Als u en wij. Dat schenkt hem innige arbeidsvreugde. Daar moet hij van zingen !

Dat hadden onze vroede vaders wel eerder mogen bedenken. Zij wisten wel alles af van wat op zondag mag en niet mag — beter dan Calvijn. Maar ze wisten weinig af van hun plichten voor de volksgezondheid — in tegenstelling tot Calvijn ! Ze lieten het volk maar huizen, een iegelijk naast zijn vuilnis hoop, een iegelijk boven zijn beerput. Naast tuintjes, die verzadigd waren van beerputten.

En de schoolkinderen maar ieder jaar een epidemie van geelzucht. Het zijn ook maar kinderen van onderontwikkelde Veluwnaars, voor wie rioleringsring een klaterende luxe is.

Zijn hoop, Zijn kudde woonde daar, zong onze rioolrat verder. Uit vrije goedheid. . . .

Hoor dat nu eens aan, zei een keihard kerkmens.

't Is beter dan vloeken, vond een ander.

Is die man tipsy of crazy ? informeerde een derde kieselijk.

En intussen galmde het evangelie der genade door de lucht. Als je al luisterend kwasi naar het werk kwam kijken, zag je de grondlagen : zand, kiezel, zand. Nog eens zand. Dan kwam een smal laagje humus. Zouden daar in vroeger tijden de doodarme Veluwnaars een ontginninkje hebben gewrocht, uit kostbare geiten- en mensenmest ? Dan hebben ze er maar kort plezier van gehad, want hun moeizaam verkregen zwarte grond was weer met een dikke laag stuifzand bedekt. Maar daarboven kwam eindelijk weer goede zwarte grond : een dikkere humuslaag. Daarmee was de strijd tegen de Veluwe beslist. De grond heeft van toen aan zijn inwoners willen dragen en dienen.

En hebt ellendigen dat land bereid door Uwe sterke hand, o Israëls Ontfermer, zong de tenor.

Van welk een armoede en strijd spreken die grondlagen. Meter voor meter zijn ze ontworsteld aan het moordende stuifzand, dat telkens de oogst overdekte. Voet voor voet is deze grond verdedigd tegen de Zuiderzee, die bij noordwester stormen zijn water tot op onze laan stuwde.

De Heer gaf rijke juichensstof, om zijne wonderen en zijn lof met hart en mond te melden !

Nu dan, is het eigenlijk niet vanzelfsprekend, dat onze voorzanger die lof zo luide verkondigde, dat het galmde door de gewelven ? Komt dat Hem niet toe ? Als onze rioolrat niet zong zouden deze stenen gaan spreken.

En de betonnen kathedraal galmt mee : geloofd zij God met diepst ontzag. Hij overlaadt ons dag aan dag met zijne gunstbewijzen.

Daar word je nu koud van, zegt ons buurtje.

Ja, wij zijn maar onderontwikkeld.

Het gaat allemaal bij ons vibreren, en eerlijk gezegd stilletjes meezingen, als die rare man zo ernstig werkt en zo blij zingt. In Calvijns tijd zou de hele laan hebben mee-

gezongen. Wij zijn zo niet. Maar wel zijn wij van die resonneerbodems. Net als het riool. Zo gaat dat in een onderontwikkeld dorp.

Eigenlijk jammer, dat deze man ook geleidelijk opschoof. Een tijd lang konden we hem nog horen, elke dag een andere psalm. Ook wel eens een gezang. En in een heel dartele bui: Zie de leliën op het veld. Maar meestal een psalm. Je hoorde hem nog een paar dagen al verder weg zingen. Toen nog door het lege riool. Daarna misten we hem.

Deze man past niet bij ons tijds patroon. Omdat ons tijds patroon niet past bij het koninkrijk Gods. Onze rioolrat verwacht een betere toekomst; daar is hij vol van, en dat kan hij niet voor zich houden, en daar zingt hij van. Tijdens dit leven, dat toch niet anders is dan een gestadige dood.

Wat is onze Vader goed, dat Hij, wat Hij wijze en verstandige kerkmensen verborgen houdt, aan eenvoudige rioolratten te verstaan geeft. Wij, plus calviniste que Calvin, zingen de Psalmen alleen nog in de kerkdiensten; daarbuiten staat het vroom, en op straat uitgesproken gek. Maar onze rioolrat hoeft niets meer te leren, voor hij ze langs de straten van goud loopt te zingen.

D. W. L. M.

PERSCHOUW

Principiële politiek

Uit „Tot Vrijheid geroepen” neem ik het volgende belangrijke artikel van Prof. Dr Ir H. van Riessen over:

Prof. Diepenhorst heeft in het nummer van 3 september j.l. een artikel „De politieke strijd” geschreven. Het is altijd de moeite waard hem te lezen, want hij weet veel en hij maakt er een smakelijk en interessant menu van. Soms overweegt dit laatste teveel bij hem, zoals in zijn vorig artikel „Politiek en avontuur”. Ik kan mij voorstellen, dat zij, wie dit artikel aanging, er zich gekwetst door zullen voelen. Ik althans heb andere ervaringen met kiesverenigingen, dan die welke Diepenhorst daar vermeldt.

Wat mij in de pen heeft doen klimmen is het eerstgenoemde artikel. Het betreft een belangrijke zaak. Diepenhorst constateert, dat men in de politiek nog wel rood aanloopt, maar dat er toch van een politieke strijd eigenlijk geen sprake meer is. „Wat hieraan te doen”, vraagt hij zich af. Hoe, met andere woorden, zullen wij de staatkundige windstille, lauweheid en matheid te boven kunnen komen? Hij wendt zich daartoe tot het middel van de staatkundige redevoering, die zoveel aan betekenis heeft ingeboet. Dan geeft hij enige beroemde voorbeelden van redenaars in de politiek om vervolgens te constateren, dat in tegenstelling daarmee thans enige minachting voor de vorm bestaat.

Zijn hoop is nu, dat de staatkundige redevoering haar plaats zal hernemen, zodat het parlementaire debat weer op niveau komt, de belangstelling van de burgers weer herleeft en de natie weer bij de staatkundige strijd betrokken zal zijn.

Met verbazing heb ik van deze remedie voor de huidige politieke malaise kennisgenomen. Geloof Diepenhorst nu werkelijk, dat de politiek weer in het midden der belangstelling zal komen en dat de echte politieke strijd zal herleven, indien men de staatkundige redevoering, met name wat haar vorm betreft, weer in ere zal herstellen? Ik kan het mij niet voorstellen.

Verlies en winst

Het is zeker waar, dat de vorm, die de moderne mens aan de dingen geeft, veelal ver beneden de maat is en dat dit voortkomt uit een gering-schatting van de vormgeving. Men hecht er geen betekenis aan, men kan het geduld en de rust niet meer opbrengen, die voorwaarde zijn voor het ontstaan van goede vormen. Dat treft men op ieder gebied aan en het doet zich zeker ook voor bij het maken van redevoeringen.

Dit is echter niet alleen een verlies. Het is tenminste ook een winst aan waarachtigheid. In het verleden is immers de vorm al te dikwijls, inplaats van het middel om de inhoud uit te drukken, verworpen tot een maskerade van de ware inhoud of van het gebrek aan inhoud. Men verrukte en bedwelmde het publiek niet zelden met schone woorden en een verheven taal, vanaf de kansel en het spreekgestoelte, vanuit de krant en het boek, zonder dat deze vlag de lading dekde. De schrijver of spreker meende dan niet wat hij zei, dacht in werkelijkheid iets anders, of als hij genoeg routine had, was hij er met zijn gedachten zelfs in het geheel niet bij. De mensen hebben na al de bittere ervaringen van deze eeuw een uiterste gevoeligheid gekregen voor deze spanning tussen vorm en inhoud. Zij ruiken de onwaarachtigheid en de schijn ervan op een afstand, zodat zelfs de geringste overdrijving in de vorm ergernis wekt.

Natuurlijk geef ik gaarne toe, dat men daarbij, zoals gebruikelijk, in een ander uiterste is vervallen. De gezwollenheid en de valse retoriek hebben niet plaats gemaakt voor soberheid en voor vormen afgestemd op de inhoud, maar voor slordigheid en voor ongevormde inhoud.

De politieke inhoud

Dat is bedenkelijk en ongetwijfeld ook schadelijk voor de politiek. Maar, en daarmee komen we tot de eigenlijke kwestie, het is naar mijn mening toch niet door het verlies van vorm en het ontbreken van redenaars, dat de huidige politiek te weinig belangstelling wekt, en het zal evenmin dank zij de verwekking van goede vormen en goede redenaars zijn, dat de politiek de mensen weer zal gaan boeien. Ik meen, dat de vorm daarvoor een bijkomende en dat de inhoud van de politiek daarvoor de beslissende kwestie is.

En vooral zullen we hiévoor oog moeten krijgen, dat het juist de devaluatie van de politieke inhoud is, waardoor men niet meer tot goede vormen komt, terwijl het omgekeerd alleen door de verheffing van de politiek naar haar inhoud mogelijk zal zijn de vormen b.v. van redevoeringen te herstellen.

Ik verschil op dit punt dus, voorzover ik hem begrepen heb, van de opvatting van Diepenhorst. Voor het verheffen van de politiek en van de belangstelling daarvoor acht ik de vorm-kwestie secundair, terwijl dan bovendien deze kwestie niet op zichzelf aan de orde gesteld kan worden, omdat haar oplossing afhankelijk is van de vraag, of de malaise in de politiek zelf overwonnen zal kunnen worden, of m.a.w. de politiek weer een diepe zin voor de mensen zal kunnen krijgen en vanuit hun levensovertuiging opgevat zal kunnen worden; of wij weer, anders gesteld, haar kunnen verheffen boven een loutere zakelijkheid en het uitsluitend streven naar een leefbare wereld.

Het verschil van mening is zo belangrijk en moet ook uitgepraat worden, omdat het beleid, dat een herstel van de politieke belangstelling beoogt, op het ene standpunt een geheel ander zal zijn dan op het andere. Diepenhorst zal de nadruk leggen op de goed gevormde redevoering, ik daarentegen op een goede politiek, o.a. door de inhoud van die redevoeringen. Op de achtergrond van dat beleid staat het harde feit, dat de invloed van onze partij, en zomede van de christelijke politiek in ons land, sinds de orolog blijkens de verkiezingsuitslagen langzaam maar zeker kleiner is geworden. Deze achteruitgang hangt samen met de vermindering van de politieke belangstelling, omdat geen partij zozeer bij de gratie van de politieke belangstelling bestaat als de onze.

Samengevat komt mijn mening dus hierop neer, dat er iets mis is met de inhoud der politiek, of zo men wil met de politiek zelf; dat mede daardoor de vorm der politiek, b.v. in redevoeringen, geleden heeft, dat mede daardoor voorts de belangstelling voor de politiek sterk verminderd is en dat dit, terwijl het bij alle politieke richtingen op te merken is, onze partij vanwege haar karakter het zwaarst getroffen heeft.

Devaluatie van de beginselen

Ik zal dit nu wat moeten toelichten. Maar eerst moet ik een misverstand voorkomen. De inhoud der politiek strekt zich uit over een terrein, waar zich voordoen: praktische politieke problemen, principiële politieke gezichtspunten afgeleide praktisch politieke oplossingen. Deze en de uit de laatste met betrekking tot de eerste oplossingen kunnen in de vorm van een tegenstelling blijven bestaan, waarbij dan de machtsverdeling in de politiek beslist over wat in feite gaat gebeuren; veelal nemen zij echter het karakter van een compromis aan, dat door de verschillende deelnemende richtingen nog te aanvaarden is.

Diepenhorst wijst er nu op, dat men op dit praktische terrein nog wel rood aanloopt, maar dat dit toch slechts de schijn van een echte politieke strijd is. Men slaagt daar dan in, voor zover het publiek dat niet reeds als onwaarschijnlijk heeft doorzien, dank zij de vergeetachtigheid van het publiek en dank zij karikaturen van het standpunt van de tegenstander. Men moet inderdaad het strijd-element op dit praktisch niveau niet overdrijven. Waar men het toch doet wordt de politiek krampachtig en onwaarschijnlijk. In de compromissen, die uiteindelijk gesloten worden zijn nog wel spanningen, maar geen tegenstellingen meer. En om daar te komen, maakt men de praktische verschillen steeds kleiner. Zelfs als men niet geheel bij elkaar komt, gaat het toch slechts om kleine verschillen in centen, procenten en dicht bij elkaar liggende woorden. Het doet altijd ietwat belachelijk aan als men dat opblaast.

Dat men hier toch nog zo dikwijls rood aanloopt zal ongetwijfeld zijn oorzaak hebben in het feit, dat de politici de strijd niet meer voeren op het gebied waar deze wel gevoerd moet worden, althans dat zij het publiek en misschien zichzelf niet meer duidelijk weten te maken, dat hun praktische politiek wortelt in een strijd over fundamentele gezichtspunten betreffende de politiek.

Dit nu is m.i. het springende punt. Er is in onze tijd een devaluatie van de zinbepaling der politiek, van de beginselen, die aan het begin staan van de weg, waarop aan het eind de praktische oplossing, eventueel in de vorm van een compromis, ontstaat. Deze achtergrond krijgt steeds minder betekenis. Men weet er geen raad meer mee, men weet hem niet meer toe te passen, of men negeert hem geheel, zodat het terrein van de praktische politiek toevalt aan een z.g. zakelijkheid en aan z.g. neutrale deskundigheid. In deze situatie moet men dan natuurlijk toch nog de belangstelling van het publiek wekken. Vandaar dan die rode hoofden, waar ze niet thuishoren en vandaar dan het tanen van de belangstelling, omdat de mondige burger dat door heeft en omdat zijn hart over zulk een politiek niet in beweging kan komen. De deskundigen moeten het dan maar uitzoeken. Een politiek, die niet meer doorgelicht kan worden vanuit een levensovertuiging, verliest onherroepelijk de belangstelling van hen, die om de zin der politiek met haar mee willen leven.

Pragmatisme

Deze devaluatie van de politiek is een van de gevolgen van de crisis onzer beschaving, welke crisis zelf ontstaan is uit het verval van het geloof in de humanistische wereld, die na 400 jaar aan het einde van haar idealen is. Ook de christenheid is door dit proces, dat twijfel, verwijfeling en nihilisme heeft voortgebracht, min of meer aangetast. Een bijkomende oorzaak van de crisis schuilt in de omvang en de snelheid van de veranderingen, die zich in onze maatschappij voordoen. Deze verklaring over genoemde devaluatie zou natuurlijk een brede toelichting vergen, maar daar zullen we in dit artikel van afzien.

De politiek, die aldus door verwaarlozing van de achtergronden ontstaat, zou men de pragmatistische politiek kunnen noemen. Weliswaar speelt daarin ook de traditie, waarbij men zich aansluit, en een neiging tot aanpassing bij de gang van de huidige praktijk een rol, maar in hoofdzaak valt de leiding toch toe aan het praktisch voordeel op korte termijn zonder dat daarbij dus beginselen een rol van betekenis spelen. En omdat de vraag, wiens voordeel, dan nog te beantwoorden blijft en geen algemeen-geldig antwoord toelaat, komt deze politiek tot een soort materialistische touwtrekkerij op hoog niveau.

Zulk een politiek heeft geen plaats voor echte redevoeringen en zij biedt geen aanknopingspunten voor politieke belangstelling. Als de politiek op dit niveau bedreven wordt, verleidt zij de mondige burgers om op datzelfde niveau mee te spelen, d.w.z. zij willen er beter van worden, zij zoeken hun voordeel en ze kiezen de partij, die het meeste biedt. Dat is dan hun (niet politieke) belangstelling voor de zaak. Hebben ze eenmaal door, dat hun persoonlijke invloed praktisch nihil is, omdat onder de gegeven omstandigheden de organisaties en de deskundigen in feite toch de dienst uitmaken, dan bemoeien zij er zich niet meer mee. Hun hart was reeds uitgeschakeld. Uiteraard mede doordat zijzelf veelal slachtoffers geworden zijn van de zin crisis, die onze cultuur ondermijnt.

Bij al deze mensen — en wie om zich heen kijkt, bemerkt, dat het er ieder jaar meer worden — heeft de zo kort geleden ontloken democratie in de praktijk zichzelf dus alweer overleefd. Natuurlijk is er bij dit alles, vooral in de christelijke politiek, nog steeds ook sprake van principiële politiek, b.v. betreffende de nieuwe onderwijswetgeving. De dingen zijn in het leven altijd gemengd en nooit volstrekt eenzijdig zus of zo.

Ik wil echter staande houden, dat de politiek in die zin veranderd is, dat de principiële politiek incidenteel optreedt en dat het geschetste pragmatisme in de politiek de toon aangeeft.

Religieuze diepte

De verkiezingsstrijd vertoont de laatste tijd dat beeld; het leeuwenaandeel der politieke onderwerpen wordt op de noemer van het voordeel en de afweging van diverse belangen behandeld, zonder dat men daarin iets van een leidinggevend beginsel weet duidelijk te maken; het dwaze schema conservatief-voortuitstrevend wordt uit de gezichtshoek van het voordeel bekeken; de sociale kwestie is gedenatureerd tot een materiële kwestie. En zelfs als men de kans heeft, b.v. in de pers, om fundamentele vraagstukken aan de orde te stellen, lijkt het wel, alsof men in onze tijd niet meer in staat is om door te tasten naar de religieuze diepte daarvan, naar de diepste zin van de politiek. Toch zal men eerst dáár de harten werkelijk kunnen raken.

Wij zijn in dit opzicht werkelijk geen uitzondering in de Westerse wereld, slaan zelfs nog niet zo'n gek figuur. Afgezien van Frankrijk, waar De Gaulle de nationale trots weer gebruikt om de politiek te doen herleven, en van de stimulans vanwege de spanning Oost-West, wordt de politiek beheerst door pragmatistische oogmerken, opgesierd met een soort mythologie van de vrijheid.

De belangrijkste binnenlandse kwestie bij de presidentsverkiezingen in Amerika is de vraag

of de Amerikaanse economie met 3 pct. of met 5 pct. per jaar zal moeten stijgen. Zoiets althans; de cijfers heb ik niet bij de hand. Nergens wordt de verlegenheid van de huidige politiek duidelijker gedemonstreerd dan bij onze hulp aan de jonge, tot zelfstandigheid komende volken van Azië en Afrika. Bij gebrek aan een echte politieke boodschap voor die volkeren volstaan wij met een overvloedige technische en economische hulp, zodat er geen wezenlijke relatie met deze volken ontstaat, zodat wij het geestelijk vacuüm aldaar niet weten te vullen, zodat wij voortdurend in de verdediging zijn tegenover de communistische landen, die wel een boodschap hebben, zij 't een valse.

Deze toestand is funest voor de christelijke politiek. Zij met name kan alleen bestaan als een principiële politiek. Doen we daarvan af dan winnen we niemand en dan verliezen we in die mate de belangstelling der christenen.

Het is echt niet mijn bedoeling om op een veilige afstand om onze politici te schieten als ik beweer, dat ook onze politiek aan het geschetste euvel lijdt. Daarmee zou ik trouwens ook mijn van een gezamenlijke bezinning op de eigenlijke inhoud van christelijke politiek voorbijschieten. Ik weet ook veel te goed, hoezeer zij bezig zijn met dit vraagstuk en hoe zij er zelf door verontwaardigd worden. En ik besef te goed, hoe moeilijk de huidige omstandigheden zijn voor een principiële politiek en hoezeer men bijna gedrongen wordt in de richting van een pragmatistische opvatting van de problemen.

(Wordt vervolgd)

C. V.

BOEKAANKONDIGING

Geboorten-regeling? door G. Visee. Oosterbaan en Le Cointre N.V., Goes.

Bij Oosterbaan en Le Cointre verscheen deze week het referaat door mij uitgesproken op de conferentie, dit jaar op 26 september gehouden door de vereniging van Gereformeerde predikanten. Overeenkomstig de bij ons blad in zwang zijnde gewoonte kondig ik dit geschrift zelf aan, met de hartelijke opwekking het te lezen en te overwegen. Het gebodene keert zich tegen de ook onder christenen, mede onder gereformeerde, bepleite geboortenbeperking en kunstmatige geboorten-regeling. Getracht is over dit actuele vraagstuk, waaraan nog onlangs ook het Gereformeerd Gezinsblad enige hoofdartikelen wijdde, het licht van Gods Woord op te vangen. Hoewel zelf niet in het onzekere verkerend over het geslaagde van dit pogen, geeft de auteur dit geschrift in discussie met de vraag dat hem, indien iemand mocht menen dat zijn pogen niet geslaagd is, uit de Schrift-bewezen worde, dat hij háár niet heeft verstaan.

De prijs van de brochure bedraagt f 1.75. G. Visee.

DE KOMENDE GENERALE SYNODE

Per missive d.d. 10 febr. 1960 deelde de raad van de Gereformeerde Kerk te Assen, aangewezen als samenroepende vergadering voor de e.k. generale synode, aan alle kerkeraden mede, dat stukken die op het agendum der synode vermeld moeten worden, vóór 1 jan. 1961 dienen te zijn ingezonden bij de scriba, L. Ubels, Paul Krugerstraat 38, Assen. Stukken die na genoemde datum inkomen, kunnen niet meer vermeld worden op de voorlopige rol van werkzaamheden, die D.V. op 16 jan. a.s. aan de kerken zal worden toegezonden.

Langs deze weg moge nogmaals op deze data de aandacht worden gevestigd, opdat de voorbereiding van de synodale arbeid ordelijk mag verlopen.

Namens de kerkeraad voornoemd,

H. Bouma, h.t. praeses
L. Ubels, h.t. scriba.

(Verzoeken aan andere bladen dit berichtje wel te willen overnemen).

Ds F. Kouwenhoven van Toronto in Nederland

Evenals het vorig seizoen wordt een onzer predikanten door de Canadian Netherlands Immigration Council in samenwerking met de Nederlandse Emigratiedienst thans in de gelegenheid gesteld naar Nederland te komen voor voorlichting over Canada.

Daartoe hoopt ds F. Kouwenhoven op 14 januari a.s. in Nederland aan te komen en hier enkele weken te verblijven. Hij stelt zich gaarne beschikbaar voor het houden van causerieën met kleuren-projectie over Canada voor verenigingen. Aanvragen hiertoe kunnen

worden gericht aan zijn adres: 88 Newton Drive, Willowdale (Ont.), Canada, en aan de Gereformeerde Emigratie Stichting, Thomas à Kempisweg A 32, Utrecht.

KERKNIEUWS

Beroepen te Rijnsburg, kand. J. Douma te Stadskaand.

Diakenen en Kerkeraad. Een commissie, in de kerkeraad van Enschede-N., die tot taak had met voorstellen te komen over de taak van ouderlingen en diakenen op de kerkeraadvergaderingen, bracht verslag uit bij monde van br W. Jaspers. Na brede bespreking besloot de kerkeraad, dat de diakenen alle vergaderingen van de ouderlingen **mogen** bijwonen met adviserende stem. Zij **behoren** de vergaderingen van de ouderlingen bij te wonen bij verkiezing van ambtsdragers, censura morum, financ. zaken en zendingszaken, in welke zaken zij keurstem hebben. Deze zaken worden tevoren aangekondigd. De ouderlingen **mogen** met adviserende stem de vergaderingen van de diakenen bijwonen.

Kerkerbouw. In Delft is de eerste heipaal voor het nieuwe kerkergebouw van de Geref. Kerk de grond ingegaan.

Theologische Hogeschool. Penningmeester van de Deputaten-financiële van de Theol. Hogeschool is de Heer H. Oosterhuis te Noordwolde (Gr.)

Ds F. Kouwenhoven hoopt D.V. 14 januari voor enkele weken in ons land te komen. Hij is bereid causerieën te houden over Canada (met kleuren-projectie). Zijn adres in Canada is: 88 Newton Drive, Willowdale (Ont.), Canada; in Nederland: Gereformeerde Emigratiestichting, Thomas à Kempisweg A 32, Utrecht.

Ds P. Lok. Na bevestiging te zijn door Ds J. A. Vink te Amersfoort deed Ds P. Lok zijn intree in de Geref. Kerk van Berkel en Rodenrijs. Tot tekst voor zijn intrepreek had hij gekozen 2 Tim. 2 : 9b.

Het Bestuur van de Vereniging tot het verlenen van materiële steun aan de Geref. Kerken van Oost-Sumba (p/a Ds Tanahomba) verzoekt ons opname van het volgende:

SUMBA

Onderstaand volgt een opgaaf van de per 6 dec. 1960 door onze Vereniging ontvangen gelden (de tussen haakjes geplaatste cijfers geven de stand aan per 30 sept. j.l.):

van 57 kerken ontvangen	f 5767,51	(f 5340,28
		van 56 kerken)
aan giften van kerkleden	f 2711,12	(f 2077,62)
aan contributies van onze leden	f 5563,80	(f 4717,30)
Totaal	f 14042,43	(f 12135,20)

Van Sumba kwam telegrafisch bericht bij ons binnen, dat alle postpakketten van de eerste serie zijn aangekomen. Een tweede zending is onderweg en een nieuwe serie volgt binnenkort.

Wij zijn met de broeders en zusters op Sumba dankbaar voor de van vele kanten ontvangen bedragen. Er is echter veel nodig op Sumba en wij vragen daarom aan de kerken in Nederland en aan de broeders en zusters persoonlijk onze arbeid met hun gebed en met hun giften te blijven steunen, waarvoor wij bij voorbaat danken.

Giften worden gaarne ontvangen op postrekening Nr 216.656 Rotterdam van onze Vereniging.

Dr C. M. E. van Schelven, Voorz.
G. J. Itjeshorst,
Laan v. Nieuw Oost Indië 195,
's-Gravenhage, Secr.
W. J. Sies, Penningm.

SUMBA

Het Bestuur van de Vereniging tot het verlenen van materiële steun aan de Geref. Kerken van Oost-Sumba (p/a Ds Tanahomba) verzoekt ons het volgende op te nemen:

De Raad van de Geref. Kerk te Zwolle heeft in „Opbouw” van 11 nov. j.l. de brief gepubliceerd, die hij 14 maart 1960 aan de Geref. Kerken van Oost-Sumba (p/a Ds Tanahomba) heeft gezonden.

De voorstelling, die de Kerkeraad van Zwolle geeft, als zou hij in een brief van 15 juli 1957 aan genoemde Sumbanese Kerken een aanbod van steun hebben gedaan, is onjuist.

Zwolle heeft dit aan meerdere kerkeraden in Nederland, die naar aanleiding van onze oproep tot steun op informaties uitgingen, reeds eerder geschreven. Toen wij hierover navraag deden, antwoordde Zwolle ons, dat 15 juli 1957 aan Sumba bericht is gezonden van Zwolle's besluit. „voorshands zich bereid te verklaren, te voldoen aan het verzoek van de Synode van Enschede 1955/56, het zijne te doen tot hulp van de Sumbanese Kerken (Acta art. 478B besluit b)”. Dit is echter geen aanbod van steun. In het geheel niet.

Zwolle heeft ook geen aanvraag tot steun nodig. Men weet daar heel goed, wat er nodig is bij de broeders en zusters op Sumba. De Sumbanese Kerken hebben trouwens die steun uitdrukkelijk reeds gevraagd in hun brief van 15 januari 1953, gericht aan alle Kerken in Nederland, doch... niet gekregen, want Zwolle verbrak de band met de Sumbanese Kerken en hield de geldelijke steun in.

Men kan niet zeggen, dat de Synodes van Enschede 1955/56 en Bunschoten-Spakenburg 1958/59 het beleid van Zwolle in Sumba-zaken bepaald goedgekeurd hebben. Zwolle heeft voor een deel reeds het verkeerde beleid erkend, n.l. door uit te spreken, dat zijn eigen kwalificaties omtrent zijn zendingsarbeider onjuist geweest zijn, door een schorsings- en afzettingsbesluit terug te nemen (Kerkeraadvergadering Zwolle 20 juli 1959, zij het dan zonder eerherstel en door in zijn brief van 14 maart 1960 aan de Sumbanese Kerken te erkennen, dat hij hun de onbroederlijke brieven niet had moeten schrijven).

Laat Zwolle nu ronduit erkennen, dat het inhouden van de steun ook fout geweest is en dat men niet de Guru Kondamara en zijn volgelingen „de kleine kring van getrouwen” had moeten noemen en dat nog wel een week voordat Zwolle de band met de Sumbanese Kerken verbrak. Bovendien zijn de gelden, die Zwolle onder zich gehouden heeft, geen gelden van Zwolle zelf, doch zendingsbijdragen van alle samenwerkende kerken in Nederland, die het geld voor het bepaalde doel „de Sumbanese Kerken” hebben gegeven.

De kerkeraad van Zwolle moet zich niet verschuilen achter de besluiten van de Synode van Bunschoten-Spakenburg, die geen beslissing heeft genomen inzake de vraag naar de wettigheid van de ene of andere groep op Sumba. Hij moet eigen conscientie laten spreken en voor het aangezicht des Heren zich afvragen „Is dat nu de Here welbehagelijk, als wij voortgaan de Sumbanese broeders en zusters, aan wie onze zendingsarbeiders naar 's Heren bevel het Evangelie hebben gebracht, in de steek te laten”. Als Zwolle dat doet, wenst men niet eerst te gaan corresponderen (dat had Zwolle in 1952/53 moeten doen). Men schrijft dan geen mooie brieven meer, doch dan handelt men en verleent men geldelijke steun aan wie daar recht op heeft.

Zo lang Zwolle aldus in gebreke blijft, vragen wij alle Kerken en aan de broeders en zusters individueel „Steunt onze arbeid met Uw gebed en met Uw gave”. De postrekening van onze penningmeester is Nr 216.656.

Namens het bestuur:

Dr C. M. E. van Schelven, Voorz.
G. J. Itjeshorst,
Laan v. Nieuw Oost Indië 195,
's-Gravenhage, Secr.
W. J. Sies, Penningm.

In aansluiting aan bovenstaand Ingezonden deelt het Moderamen van de Geref. Kerk te Zwolle mede, dat het z.i. niet mogelijk is te gaan over VERENIGING een polemiek aan te gaan over zaken, die het beleid van de kerk te Zwolle t.a.v. de Sumbanese kerken betreffen.

Op de inhoud van bovenstaande stuk zal om die reden niet worden ingegaan.

Wel wil het Moderamen nog één maal nadrukkelijk wijzen op hetgeen geschreven is aan alle kerken op Oost Sumba-Savu: „Hij (d.i. de kerkeraad) verklaart uitdrukkelijk, dat hij bereid is, OP GELIJKE MANIER ALS VOOR 1952 Uw aanvragen om financiële ondersteuning voor Uw eigen kerkelijk leven te behandelen”.

Dit aanbod geldt nog steeds!

Moderamen Geref. Kerk, Zwolle,

D. Vreugdenhil, praeses.
H. Schriemer, scriba.

Discussie gesloten.

Redactie.

GEREFORMEERE SCHEURKALENDER 1961

Naar ons wordt medegedeeld is de verzending van de kalenders en de dagboekjes in volle gang. Niemand behoeft zich dus ongerust te maken, wanneer hij zijn kalenders nog niet ontvangen heeft. Het is nog een kwestie van een paar dagen.

Op 19 december 1960 is te Ermelo in zijn Heer en Heiland ontslapen onze geliefde Vader en Grootvader

WILLEM LODEWIJK MILO

em. Pred van de Geref. Kerk te Almelo. Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

in de ouderdom van 82 jaren.

D. W. L. Milo
J. L. Milo-Heydenrijk
en kinderen.

Nunspeet, 23 december 1960.

De begrafenis heeft heden te Almelo plaatsgevonden.